

rül. Hasonló értelemben és hangon szól egy más nem unitárius tekintélyes egyéniség is. Nó de! mindez kegyes óhajtásnak maradt, s lehet fog is maradni, azonban a mellett szól, hogy a tanintézet szükségének érzete általános volt, s az ma is.

A megürült gymnasiumban előbb huzamos időn át egy igazgató tanár vezette annak ügyeit, s mellette egy-egy felsőbb iskolát végzett ifju segédkezett a tanításban, és az ügyek vezetésében. Később a viszonyok változtak s e változás a tanerők szaporítását tette szükségessé. E szükségesen egyházi felsőbbségünk, a mint lehetett, segített is. Ma az országos törvényhozás is már belé szól az egyházak iskola-ügyeibe s mind többet-többet követel e tekintetben, valamint más egyházaktól, ugy a miénktől is. — Ma csak okleveles diplomás tanárt ismer el a törvény. Hanem én egy más nemü, nem irott oklevelet is tudok, s ezt feltétlenül megkívánom az irott oklevél mellé. Ez az erkölsi oklevél, melyet egy tanár, pap, tanító, vagy akármely közhivatalt viselő egyén, buzgósa, hivatalának lelkiismeretes folytatása s jellemessége által maga állit ki a maga részére s melyre aztán a közvélemény nyomja az elismerés értékes pecsétét. Nagy öröömre szolgál, tisztelt gyülekezet! hogy szerencsés vagyok egy olyan tanár beigtatási ünnepélyét nyitani meg ezennel, a ki mindkét nemü oklevéllel rendelkezik, a ki két év alatt, tanári működésével arról győzte meg ismerőit, hogy ő megállja helyét. És midőn végül szives bocsánatot kérek a jelenlevőktől, hogy becses figyelmeket igénytelen szavaimmal fárasztani talán tulmerész is valék: az ünnepélyt megnyitottnak nyilvánitom.

TÖRÖK SÁMUEL,
esperes.

Tisztelt közönség! Nevezetes ünnepe van ma iskolánknak. Egy nagy lépést tett előre. A székely unitáriusok, hosszú időn keresztül, csak önerejükön fejleszthették ez intézetet. A haladó világgal hogy haladhasson, mindig mellette kellett állaniok. A világi, az egyházi kormány segélyében nem igen részesülhetett. Inkább egyesek gondolkoztak és gondoskodtak jövőjéről; pedig a közszükséglet kívánta és kívánja fennmaradását.

Ezeket neked is tudnod kell pályatárs, ki most székfoglalódat megtartád. Gondolkoznod és gondoskodnod! Más az unitárius, és más az állami tanár helyzete.

Valószínűleg tudatában voltál ennek, midőn az itteni tanárságra magadat elhatároztad. Nagy fizetésre, s majd annak idején, nagy nyugdíjra nincsen itt kilátás. De van, ha kötelességérző vagy nagy munkára. Abból, a mi nagy, itt csak ez jut; és még egy: ennek a népnek, a melyért élsz és munkálsz, a székely népnek tisztelete és szeretete. S ha mint eddig, ugy ezután is beéred ezzel, akkor üdvözöllek életednek e nevezetes napján.

Gondolom, kedves pályatárs, hogy tisztában vagy hivatásoddal, céloddal. „Legnagyobb cél pedig itt e földi létben, ember lenni mindég, minden körülményben. (Arany J.)

Ez intézet leszen hévmérője emberségednek. Itt látszik meg pályádra termettséged. E vidéken ringott bölcsőd. Népünk csontjából való csont és véreből való vér vagy. Anyaszentegyházunk, iskoláink multját ismered; küzdelmeit láttad és látod. Agyad gondolatai, szived érzései tüneteket adhatnak. A tudomány, melyet tanítasz, nem lehet egészen főczéled. Tanári hivatalod nem szoritkozhatik szorosán csak a tanteremre, azon kívül is kell munkálnod. Azt a helyet is kell éltetned, a hol tanítványaidat a megélhetés mesterségére tanítod. Az intézet gyarapítását missiodnak tekintsd. Ha erszényedből nem áldozhatsz is, de erényeid kincseiből adhatsz. Ez intézet tanári karának régi tradíciója, hogy építsen, gyarapítson. E tradíciónak hódolni kell. A régi ihletteljes éveknek nyomait láthatod az intézet történetében. Merits lelkesedést s gyujts a régi fénynél új szövétneket. Megállapodni nem szabad sem a tanítás, sem a tanulásban. Tovább! Tovább! A buzgó-ság, ügyszeretet kell hogy áthasson teljesleg.

Jól tudod te pályatárs, hogy munka az élet fűszere. Munkálj magadért, munkálj másokért. Miveld az ifju nemzedék értelmét. „A jól elkészített agyvelő, a legbiztosabb emlékszóbor a tudomány számára“; mondja Rousseau. Küldetésed e szerv mivelése. A csodás alkotásu embert kell neked is idomitanod, ki sárból és napsugárból van, s tudósra törpe, vakságra pedig nagy. A benne szendergő lelki erőket kifejteni, az értelmet öntudatra ébreszteni, magasztos hivatását vele megértetni; a szabadság, szeretet, hála, könyörületesség, erkölcsiség, istenség eszméit a tudomány világánál neki megmutatni a nevelés, oktatás útján, az emberiség érdekében, az emberiség nemes feladata.

Az iskolák a felszerelő helyiségek ezekre nézve. Ily helyen kell neked is működnöd. Küldetésed isteni. Nevelj embereket!

E fontos feladat teljesítésében komoly szándékkal, bölcs tapintattal, egyszerűséggel kell eljárnod. Ne tekintsd hivatalodat csak kenyérkeresetnek. Tudományos készültségedet használd a magad és embertársaid javára. Nem lész egyedül; mi is veled leszünk. S hogy munkánk üdvös legyen, ápolod te is a testületi szellemet, hogy így távol legyen innen az egységes, összhangzó működést akadályozó érdekharcz. Erre kérek, midőn testületünk üdvözlétét fejezem ki. E kicsiny intézet s ennek tanári testülete örömmel fogadott kebelébe. Itt növekedtél és tanultál. Szellemi erőd itt indult fejlődésnek. A kifejlett erőt használd már most a másokéinak fejlesztésére. Nevelj és oktass! Legyen sokáig tartó életed és üdvös munkálkodásod, melyre segítjen tégedet Isten.

SÁNDOR JÁNOS.

NAGY-AJTAI INCZE MIHÁLY.

(1797—1889.)

Nemcsak a magas életkorért, mely keveseknek jut osztályrészül, hanem az azt betöltő munkásságért és egyénisége erősen jellegzett vonásaiért is emlékezést érdemel.

Született Nagy-Ajtán, Erdővidék egy szép fekvésű falujában, mely a protestantismus fennállása óta annyi tanulót adott az iskolának, mint egy helység is alig, s mely oly férfiaknak ringatta bölcsőjét, mint Lázár István és Körmőczi János püspökök, Kovács István történelemíró, Kriza János püspök és költő. Incze egyszerű hivatalnok volt, nem azon a téren működött, mint e férfiak, de ama szellemi érdekek támogatása által, a melyeknek ők voltak a képviselői, nekik méltó társuk. Nevét jóltevés által emelte ki és örökítette meg.

A kolozsvári unitárius főiskolában a gymnasiumot, s a lyceumban a jogot végezve 1823-ban a guberniumhoz ment gyakorlonoknak. Akkor a közpályán a haladás nem levén oly gyors, mint mai napság, Inczének sokat kellett nélkülöznie, míg az ugynevezett cancellistai álláshoz jutott. Az abszolút kormány idejében, bár többször kinálták, nem vállalt semmiféle hivatalt. 1860-ban a gubernium visszaállításakor fogalmazónak neveztetett ki s e minőségben szolgált egészen a gubernium feloszlataásáig, mikor ministeri titkári czimmal nyugdíjaztatott.

Nem volt nagy fizetése, de értette a titkát, hogyan kell a kevésből megélni és még félre is tenni. A rendszeres takarékoság idővel meghozta szép gyümölcseit, melyekből ő valóban szépen áldozott közczélokra: 1854-ben a kolozsvári nemzeti színháznak adományozott 100 frtot; az unitárius vallásközönség közpénztárának 1856-ban 100 frt; a kolozsvári unitárius ekklezsiának 1845-ben 18 drb. ezüst huszast, ugyanennek leányiskolája megépítésére 1863-ban 50 frtot; a székely-kereszturi középiskola újraépítésére 100 frt; a kolozsvári főiskola ifjusági olvasó egyletének 1868-tól évenként 20 frtot; 1885-